

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Інститут історії і політології

Кафедра історії слов'ян

Комар Володимир Леонович

Польсько-українські відносини ХІХ – ХХ ст.

Навчально-методичний посібник

Івано-Франківськ – 2009

ПЕРЕДМОВА

Для оволодіння спецкурсом використовуються різні форми і методи навчання, однією з яких є семінарське заняття. Перелік тем семінарських занять визначається навчальною програмою зі спецкурсу. Студенти наперед опрацьовують необхідну літературу й на її основі готують тези виступу. Це дасть можливість чітко усвідомити об'єкт дослідження, виділити основні блоки проблем, через призму яких слід висвітлювати цю тему. Після цього слід приступати до опрацювання джерел. Їх інтерпретація і є одним із основних завдань історичної науки. Розкриття окремих блоків-проблем слід підтверджувати історичними документами. До кожної проголошеної тези необхідно коротке підтвердження з посиланнями на джерело – документ. Доцільно також використовувати цитування монографій, ілюструвати погляди різних історичних шкіл та істориків на одну і ту ж проблему, висловлювати власні думки з цього приводу.

Підготовка до семінарського заняття не є справою одного дня. Слід ґрунтовно опрацювати запропоновану літературу, але, разом з тим, необхідно і самостійно докласти зусиль для того, щоб самому розшукати нові статті, опрацювати їх і ознайомити своїх колег з новинками в дослідженні згаданої проблеми. Такі виступи на семінарських заняттях безперечно матимуть успіх. Відповідь на питання має бути стислою і лаконічною і обов'язково завершуватися загальним висновком, який логічно відповідав би суті виступу.

Навчальна програма

зі спецкурсу „Польсько-українські відносини ХІХ – ХХ ст.” для студентів спеціалізації кафедри історії слов'ян

Предмет і завдання курсу. Хронологічні рамки. Передумови формування української і польської модерних націй. Ретроспективний огляд українсько-польських відносин від найдавніших часів до краху Речі Посполитої. Спільні риси і особливості формування українського і польського етносів. Міждержавні відносини Русі й Польського Королівства у Х-ХІ ст. Польсько-руські відносини періоду феодальної роздробленості. Вплив Визвольної війни 1648-1657 рр. і Коліївщини 1768 рр. на формування українсько-польських відносин.

Українці і поляки в Австрійській імперії у першій половині ХІХ ст. Галичина в історії українського і польського народів. Політика Габсбургів у Галичині і формування австрофільської орієнтації в українському суспільстві. Пробудження національної свідомості у слов'янських народів. Проблеми у взаєминах поляків і українців у першій половині ХІХ ст.

Поляки та українці у „весні народів”. Становище поляків і українців у Галичині в першій половині ХІХ ст. Національні вимоги поляків Галичини на початку 1848 р. Скасування панщини в Галичині. Політична діяльність Головної Руської Ради. Польсько-українські культурні взаємини у ХІХ ст. Формування польсько-українських відносин в добу романтизму. Українська школа польських письменників. Польсько-українська культурна співпраця в

Російській імперії. Хлопомани. Культурні взаємини в Галичині у другій половині XIX ст. Польсько-українські відносини в Австро-Угорщині.

„Нова ера” у польсько-українських відносинах (1890-1894 рр.). Польсько-українські відносини в Галичині в контексті політики Австро-Угорщини у 60-80-х рр. XIX ст. Умови компромісу між галицькими народовцями і польськими політиками в Галицькому сеймі 1890 р. Реакція москвофілів і радикалів щодо політики „нової ери”. Наслідки політики „нової ери” для розгортання українського і польського національних рухів в Галичині.

Загострення польсько-українських відносин у Галичині на початку XX ст. Польсько-українська війна 1918-1919 рр. та її наслідки. Галичина в польських політичних концепціях першої чверті XX ст. Причини і початок польсько-української війни 1918-1919 рр. Організація соборного антипольського фронту після Злуки ЗУНР і УНР 22 січня 1919 р. Відступ УГА за Збруч і утвердження польської влади в Галичині 1919-1923 рр.

Українсько-польські відносини у 20-х рр. XX ст. Українське питання в польських політичних концепціях першої чверті XX ст. Польсько-українська війна 1918-1919 рр. та її вплив на розвиток відносин між польським і українським народами. Варшавська угода 1920 р. та її наслідки. Політика Польщі в Галичині 1923-1926 рр.

Українсько-польські відносини у 30-х рр. XX ст. Державна асиміляція меншин в політиці пілсудчиків після 1926 р. „Пацифікація” 1930 р. в Галичині та її наслідки. Західноукраїнські землі в польській політиці регіоналізму. Політика “нормалізації” польсько-українських стосунків 1935 р.

Українське питання в національній політиці Польщі в 30-х рр. XX ст. Політика державної асиміляції українців Волині у 1928-1938 рр. Населення Гуцульщини і Лемківщини в польській політиці регіоналізму. Формування окремої „тутейшої” нації в українському Поліссі. Акція „шляхти загородової” у контексті польсько-українських відносин.

Українці і поляки в роки Другої світової війни. Українське питання в політиці польського еміграційного уряду. Польсько-українські відносини у 1939-1941 рр. Волинська трагедія в оцінках польських і українських істориків. Збройне польсько-українське протистояння в Галичині і Холмщині. Спроби польсько-українського порозуміння в ході війни.

Волинська трагедія 1943 р. Причини польсько-українських конфліктів під час Другої світової війни. Початки і перебіг польсько-українського протистояння на Волині 1943 р. Роль Німеччини та СРСР в польсько-українському конфлікті. Наслідки міжетнічного конфлікту на Волині.

Вплив депортаційних акцій 40-50-х рр. XX ст. на відносини між польським і українським народами. Становище українців у „народній” Польщі. Депортаційні акції як засіб вирішення українського питання в Польщі. Становище українців в Польщі після акції „Вісла”. Діяльність Українського суспільно-культурного товариства в умовах посилення

політики національної асиміляції меншин в державі. Політика комуністичного керівництва щодо українців у 80-90 рр. ХХ ст.

Акція „Вісла” в контексті українсько-польських відносин. Протистояння українських і польських військових формувань у ході Другої світової війни. Депортаційні акції 1944 -1946 рр. Причини, привід і початок акції „Вісла”. Хід реалізації акції „Вісла” та її наслідки для польсько-українських відносин.

Стратегічне партнерство України і Республіки Польща на сучасному етапі. Утворення незалежної України та її визнання Республікою Польща. Польща – „адвокат” України. Допомога Польщі на шляху інтеграції України у європейські і євроатлантичні структури. Проблеми у польсько-українських відносинах на сучасному етапі.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

зі спецкурсу „Польсько-українські відносини у ХІХ – ХХ ст.”

1. Предмет і завдання курсу „Польсько-українські відносини у ХІХ – ХХ ст.”
2. Спільні риси і особливості формування польського і українського етносів.
3. Міждержавні відносини Руського і Польського князівств.
4. Польська експансія на українські землі та її наслідки.
5. Галичина в історії українського і польського народів.
6. Політика Габсбургів у Галичині і формування австрофільської орієнтації в українському суспільстві.
7. Пробудження національної свідомості у слов'янських народів.
8. Проблеми у взаєминах поляків і українців у першій половині ХІХ ст.
9. Становище поляків і українців у Галичині в першій половині ХІХ ст.
10. Національні вимоги поляків Галичини на початку 1848 р.
11. Скасування панщини в Галичині.
12. Політична діяльність Головної Руської Ради.
13. Формування польсько-українських відносин в добу романтизму.
14. „Українська школа” польських письменників.
15. Польсько-українська культурна співпраця в Російській імперії. Хлопомани.
16. Культурні взаємини в Галичині у другій половині ХІХ ст.
17. Польсько-українські відносини в Галичині в контексті політики Австро-Угорщини у 60-80-х рр. ХІХ ст.
18. Умови компромісу між галицькими народовцями і польськими політиками в Галицькому сеймі 1890 р.
19. Реакція москвофілів і радикалів щодо політики „нової ери”.
20. Наслідки політики „нової ери” для розгортання українського і польського національних рухів в Галичині.
21. Українське питання в польських політичних концепціях першої чверті ХХ ст.
22. Причини і початок польсько-української війни 1918-1919 рр.

23. Організація соборного антипольського фронту після Злуки ЗУНР і УНР 22 січня 1919 р.
24. Відступ УГА за Збруч і утвердження польської влади в Галичині 1919-1923 рр.
25. Польсько-українська війна 1918-1919 рр. та її вплив на розвиток відносин між польським і українським народами.
26. Варшавська угода 1920 р. та її наслідки.
27. Політика Польщі в Галичині 1923-1926 рр.
28. Державна асиміляція меншин в політиці пілсудчиків після 1926 р.
29. „Пацифікація” 1930 р. в Галичині та її наслідки.
30. Політика “нормалізації” польсько-українських стосунків 1935 р.
31. Галичина в польських політичних концепціях першої чверті ХХ ст.
32. Політика державної асиміляції українців Волині у 1928-1938 рр.
33. Західноукраїнські землі в польській політиці регіоналізму.
34. Населення Гуцульщини і Лемківщини в польській політиці регіоналізму.
35. Формування окремої „тутейшої” нації в українському Поліссі.
36. Акція „шляхти загородової” у контексті польсько-українських відносин.
37. Українське питання в політиці польського еміграційного уряду.
38. Польсько-українські відносини у 1939-1941 рр.
39. Причини польсько-українських конфліктів під час Другої світової війни.
40. Початки і перебіг польсько-українського протистояння на Волині 1943 р.
41. Роль Німеччини та СРСР в польсько-українському конфлікті.
42. Наслідки міжетнічного конфлікту на Волині.
43. Збройне польсько-українське протистояння в Галичині і Холмщині.
44. Протистояння українських і польських військових формувань у ході Другої світової війни.
45. Депортаційні акції 1944 -1946 рр.
46. Причини, привід і початок акції „Вісла”.
47. Хід реалізації акції „Вісла” та її наслідки для польсько-українських відносин.
48. Становище українців в Польщі після акції „Вісла”.
49. Діяльність Українського суспільно-культурного товариства в умовах посилення політики національної асиміляції меншин в державі.
50. Політика комуністичного керівництва щодо українців у 80-90 рр. ХХ ст.
51. Стратегічне партнерство України і Республіки Польща на сучасному етапі.

Семінарське заняття № 1.

Тема: Поляки та українці у „весні народів”.

1. Становище поляків і українців у Галичині в першій половині XIX ст.
2. Національні вимоги поляків Галичини на початку 1848 р.
3. Скасування панщини в Галичині.
4. Політична діяльність Головної Руської Ради.

ДЖЕРЕЛА і ЛІТЕРАТУРА:

- Хрестоматія по истории южных и западных славян: В 3 т. Минск, 1987—1989.- Т. II. Новая история.-С.81-85, 103-104.
- Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. – К.: Критика, 2004. – 463 с.
- Верига В. Нариси з історії України (кінець XVIII – початок XX ст.). – Львів: „Світ”, 1996. – 447 с.
- Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX – XX століття. – Київ: Генеза, 1996. – 356 с.
- Демкович-Добрянський М. Українсько-польські стосунки у XIX сторіччі. – Мюнхен, 1969. – 114 с.
- Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2002. – 749 с.
- Исламов Т.М. Империя Габсбургов: становление и развитие. XVI – XIX вв. // Новая и новейшая история. – 2001. - № 2.
- Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. - 1939р.). - Івано-Франківськ, 1993.- 200 с.
- Освободительные движения народов Австрийской империи. Возникновение и развитие, конец XVIII в. — 1849 г. М., 1980.- Т. I.
- Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України.- Львів: Світ, 1994. – 412 с.

Семінарське заняття № 2.

Тема: „Нова ера” у польсько-українських відносинах (1890-1894 рр.).

1. Польсько-українські відносини в Галичині в контексті політики Австро-Угорщини у 60-80-х рр. XIX ст.
2. Умови компромісу між галицькими народовцями і польськими політиками в Галицькому сеймі 1890 р.
3. Реакція москвофілів і радикалів щодо політики „нової ери”.
4. Наслідки політики „нової ери” для розгортання українського і польського національних рухів в Галичині.

ДЖЕРЕЛА і ЛІТЕРАТУРА:

- Націоналізм. Теорії нації і націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера. Антологія. – К.: Смолоскип, 2006. – 684 с.

- Аркуша О. Галицький сейм. Виборчі кампанії 1889 і 1895 рр. – Львів, 1996. – 167 с.
- Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. – К.: Критика, 2004. – 463 с.
- Верига В. Нариси з історії України (кінець XVIII – початок XX ст.). – Львів: „Світ”, 1996. – 447 с.
- Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX – XX століття. – Київ: Генеза, 1996. – 356 с.
- Демкович-Добрянський М. Українсько-польські стосунки у XIX сторіччі. – Мюнхен, 1969. – 114 с.
- Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2002. – 749 с.
- Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. - 1939р.). - Івано-Франківськ, 1993.- 200 с.
- Сухий О. Від русофільства до москвофільства. Російський чинник у громадській думці та суспільно-політичному житті галицьких українців у XIX столітті. – Львів, 2003. – 495 с.
- Сухий О. Галичина: між сходом і заходом. Нариси історії XIX – початку XX ст. – Львів, 1999. – 226 с.
- Чорновол І. Польсько-українська угода 1890-1894 рр. – Львів, 2000. – 246 с.

Семінарське заняття № 3

Тема: Польсько-українська війна 1918 -1919 рр.

1. Галичина в польських політичних концепціях першої чверті XX ст.
2. Причини і початок польсько-української війни 1918-1919 рр.
3. Організація соборного антипольського фронту після Злуки ЗУНР і УНР 22 січня 1919 р.
4. Відступ УГА за Збруч і утвердження польської влади в Галичині 1919-1923 рр.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

- Кривава книга / Упорядник і автор передм. Я. Радевич-Винницький. – Передрук вид. 1919, 1921 рр. – Дрогобич: „Відродження”, 1994. – 274 с.
- Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття: Нариси політичної історії. – К.: Либідь, 1993. – 228 с.
- Комар В. Політика Польщі щодо українців Галичини (1919-1939 рр.): основні напрямки та етапи // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис.- Івано-Франківськ, 2001.- № 5-6 (На пошану професора Олександра Карпенка).- С.290-295.

- Красівський О. Я. Галичина у першій чверті ХХ ст.: проблеми польсько-українських стосунків. – Львів: Вид-во ЛФУАДУ, 2000. – 416 с.
- Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (ХІХ ст. - 1939р.). - Івано-Франківськ, 1993.- 2000 С.
- Литвин М. Українсько-польська війна 1918 – 1919 рр. – Львів, 1998. – 488 с.
- Литвин М. Р., Луцький О. І., Науменко К. Є. Західні землі України. – Львів, 1999. – 151 с.
- Симоненко Р.Г. Західноукраїнські землі між двома світовими війнами // Історія України: нове бачення.- К.: Вид-во „Україна”, 1996.- Т. 2.-С. 256-281.
- Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ ст. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (21-22 листопада 1996 р.).- Івано-Франківськ: Вид-во „Плай”, 1997.- 451 С.

Семінарське заняття № 4
Тема: Волинська трагедія 1943 р.

1. Причини польсько-українських конфліктів під час Другої світової війни.
2. Початки і перебіг польсько-українського протистояння на Волині 1943 р.
3. Роль Німеччини та СРСР в польсько-українському конфлікті.
4. Наслідки міжетнічного конфлікту на Волині.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

- Брицький П. П. Україна у Другій світовій війні. – Чернівці, 1995. - 114 С.
- Війни і мир або „Українці – поляки: брати/вороги, сусіди...”. За загальною редакцією Лариси Івшиної. – Київ, 2004. – 558 с.
- Волинь 1943. Боротьба за землю // „І”. Незалежний культурологічний часопис. – Львів, 2003. - № 28.
- Сливка Ю. Українсько-польське протистояння періоду Другої світової війни: витоки і наслідки. – Львів, 2003. – 51 с.
- Кубійович В. Українці в Генеральній губернії 1939-1941.- Чікаго: Вид-во М. Денисюка, 1975.- 650 с.
- Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ ст. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (21-22 листопада 1996 р.). – Івано-Франківськ: Вид-во „Плай”, 1997.- 451 С.

Семінарське заняття № 5

Тема: Акція “Вісла” в контексті польсько-українських взаємин.

1. Протистояння українських і польських військових формувань у ході Другої світової війни.
2. Депортаційні акції 1944 -1946 рр.
3. Причини, привід і початок акції „Вісла”.
4. Хід реалізації акції „Вісла” та її наслідки для польсько-українських відносин.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

- Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х рр. Документи, матеріали, спогади у трьох томах. 1946 -1947 рр. – Львів, 1998. – Т. 2. – 536 с.
- Акція “Вісла” в контексті польсько-українських відносин ХХ століття. Збірник статей за редакцією Миколи Геника. – Івано-Франківськ, 1999. – 82 с.
- Війни і мир або „Українці – поляки: брати/вороги, сусіди...”. За загальною редакцією Лариси Івшиної. – Київ, 2004. – 558 с.
- Волинь 1943. Боротьба за землю // „І”. Незалежний культурологічний часопис. – Львів, 2003. - № 28.
- Депортації українців та поляків: кінець 1939 – початок 50- х років (До 50-річчя операції „Вісла”). – Львів, 1998. – 132 с.
- Сливка Ю. Українсько-польське протистояння періоду Другої світової війни: витоки і наслідки. – Львів, 2003. – 51 с.
- Кубійович В. Українці в Генеральній губернії 1939-1941.- Чікаго: Вид-во М. Денисюка, 1975.- 650 с.
- Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ ст. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (21-22 листопада 1996р.).- Івано-Франківськ: Вид-во „Плай”, 1997.- 451 с.
- Федорчак П. Новітня історія Польщі ХХ століття: Навчальний посібник для студентів історичних спеціальностей. – Івано-Франківськ: ВДВЦІТ, 2006. – 219 с.

Теми рефератів зі спецкурсу “Польсько-українські відносини ХІХ-ХХ ст.”

1. Українсько-польські відносини в Австро-Угорщині наприкінці ХІХ ст.
2. “Нова ера” в польсько-українських відносинах 90-х рр. ХІХ ст.
3. Іван Франко про польсько-українські відносини.
4. Видатні поляки – провідники української національної ідеї.
5. Українсько-польські відносини в Австро-Угорщині на поч. ХХ ст.
6. Польсько-українська війна 1918-1919 рр.
7. Українське питання в міжнародних договорах 20-х рр. ХХ ст.

8. Політика Польщі в Галичині 1919-1926 рр.
9. Політика Польщі в Західній Україні у 1926-1939 рр.
10. Політика державної асиміляції на Волині у 1928-1938 рр.
11. "Нормалізація" польсько-українських взаємин у II Речі Посполитій.
12. Українське питання в політиці Польщі у міжвоєнний період: історіографія проблеми.
13. Польсько-українські конфлікти в ході Другої світової війни.
14. Депортаційні акції українського населення з Польщі після Другої світової війни.
15. Акція „Вісла” в контексті польсько-українських взаємин.
16. Формування негативного стереотипу українця в ідеології комуністичної влади Польської Народної Республіки.
17. Становлення міждержавних відносин України і Республіки Польща у 90-х рр. XX ст.
18. Польща і Україна на шляху до стратегічного партнерства.

Додаткова література:

- Брицький П.П. Україна у Другій світовій війні.- Чернівці, 1995.- 114 С.
- Васюта І.К. Селянський рух на Західній Україні в 1919-1939 рр.-Львів: Вид-во Львів, ун-ту, 1971.- 224 С.
- Гунчак Т. Україна перша половина XX століття. Нариси політичної історії.- К.: Либідь, 1993.- 288 С.
- Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні.- Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993.- 657 С.
- Кубійович В. Українці в Генеральній губернії 1939-1941.- Чікаго: Вид-во М. Денисюка, 1975.- 650 С.
- Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. - 1939р.). - Івано-Франківськ, 1993.- 200 с.
- Макарчук С.А. Зтносоциальное развитие й национальньє отношения на Западно-Украинских землях в период империализма.- Львов: Вища школа, 1983.- 253 С.
- 122. Макарчук С.А. Населення Західної України за переписом 1931 р. // Дослідження з історії України.- Львів, 1993.- Випуск 29,- С. 53-60.
- Симоненко Р.Г. Західноукраїнські землі між двома світовими війнами // Історія України: нове бачення.- К.: Вид-во „Україна”, 1996.- Т. 2.-С. 256-281.
- 128. Сливка Ю.Ю. Боротьба трудящих Східної Галичини проти іноземного поневолення,- К.: Наук. думка, 1973.- 256 С.
- Українсько-польські відносини в Галичині у XX ст. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (21-22 листопада 1996 р.).- Івано-Франківськ: Вид-во „Плаї”, 1997.- 451 С.
- Швагуляк М.М. Західноукраїнська суспільність напередодні та під час німецько-польської війни 1939 р. // Україна: культурна спадщина,

національна свідомість, державність. Міжвідомчий збірник наукових праць.- Вип. 1. - К.: Наук. думка, 1993.- С. 143-172.

- Швагуляк М.М. Маловідома сторінка політичного життя Західної України передодня Другої світової війни (з історії Контактного Комітету. 1937-1939 роки) // Записки НТШ.- Львів, 1994.- Т. ССХХVІІІ.- С. 207-248.
- Швагуляк М.М. Партиїні поділи і загальнонаціональні інтереси: проблема політичної консолідації українського національного руху Галичини (1919-1939 рр.) // Сучасність.- 1994.- № 2.- С. 77-84.
- Швагуляк М. „Пацифікація”. Польська репресивна акція в Галичині 1930 р. і українська суспільність.- Львів, 1993.- 52 С.
- Яковенко Н.М. Українська шляхта з кінця ХІV до середини ХVІІ ст. (Волинь і Центральна Україна).- К.: Наукова думка, 1993.- 411 с.
- Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у ХХ ст. Курс лекцій.- К.: Либідь, 1996.- 413 с.

ЗМІСТ

Методичні зауваги.....	3
Навчальна програма.....	3
Програмові вимоги.....	5
Плани семінарських занять.....	7
Семінарське заняття №1.....	7
Семінарське заняття №2.....	7
Семінарське заняття №3.....	8
Семінарське заняття №4.....	9
Семінарське заняття №5.....	10
Теми рефератів.....	10
Додаткова література.....	11